

1745.

Breitkopf, Amsternum?

1. ~~Gschel, Joh. Ambrosius~~, de: Memorial . . . Tab. Guilielmi
de Gschel . . . publico . . . interprete Christiano
Breitkopffo
2. Conrad, Franciscus Carolus: De consuetudine legem
Land vincenti.
3. Gerike, Petrus: De regimine captis praecipue
quoad calorem et frigus.
4. Perksch, Jo. Georg: De burggraviis speciatim Norimber.
genibus pauca disserit.
5. Perksch, Jo. Georg: De scientiis a iureconsullo impressis
Germanis ad discendis.
6. Perksch, Jo. Georg: De rescissione actuum valide
et legitime celebratorum
7. Perksch, Jo. Georg: De iure amortizationis

1746.

1st = Conrad, Franciscus Carolus: De formula investiturae cum
omni honore. 2 Bimpl. 1747 & 1756.

1746.

1^a ^o Conrad, Franciscus Carolus: De formula investiturae
cum omni honore. 2 Suppl. 1747 = 1758. 3.

2. Conrad, Franciscus Carolus: De modo servando in lega-
torum priorum interpretatione

3. Conrad, Franciscus Carolus, Ord. jur. Decanus: et Disputatio
sem inang. Johannis Frederici Eisenhart. . . invitat. 4.

4. Verlingius, Christianus Godefridus: De Militaria pos-
sitivo Antiquorum juriconsulto ac Defensore.

5^a ^o Wühl, Frd. August Chrtl.: Divergentia Juridica,
plena oratione adsortionem juris amantiationis sistens 5.

1747.

1^a ^o Conrad, Franciscus Carolus: De feudo manuali.
2 Suppl. 1747 & 1750

2. Conrad, Franciscus Carolus: De jure retractus in
bonis Meisdorfficis praesertim ad . . . praepor-
tam et capitulum cathedralis ecclesiae Hilbe.

siensis spectantibus.

3. Conradus, Franciscus Cordus: De beneficio in-
cursum possessori hypothecae specialis non com-
petente.

4. Frobenius, Dr. Nicolaus: Pincarii Liddellii, Henr.
Schaeperi, Jo. a. Felder et Lysimundi Husemanni
... memoriae ... orationi solenni resur-
citatae.

5. Spremannus, Franz Gotthardus: Vinerkatis philo-
sophicae testamenta juris naturalis esse demonstrata.

[Faint, illegible handwritten text in cursive script, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

13. num. 12.

7

Q. D. B. V.

DISSERTATIO IURIDICA

1746, 5^a

PLENIOREM ADSSERTIONEM IURIS

13

AMORTIZATIONIS

SISTENS.

QVAM

P. 979.

AVCTORITATE ILLVSTR. ORDINIS ICTORVM

IN ALMA IVLIA CAROLINA

PVBLICE VENTILANDAM PROPONIT

PRAESES

FRID. AVGVST. CHRIST. VVAHL, D.

RESPONDENTE

IOANNE CAROLO MÜHLRATH,

VITEMB. SAXON.

IURIS VTRIVSQVE CANDIDAT.

AD D. VII. MAII MDCCLXVI.

HELMSTADII

TYPIS PAULI DIETERICI SCHNORRII

ACAD. TYPOGR.

(6)

DISSECTATIO IURIDICA
PLENIORUM ADERTIONEM IURIS

AMORISATIONIS

SISTENS

AVCTORITATE HILVSTR ORDINIS IOTORVM

IN ALMA MATRICA CAROLINA

PUBLICOE VERTIBLANDAM PROTONIT

PRÆSES

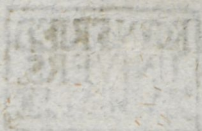
FRID. A. GYSE. CHRIST. VVASSER, D.

IOHANNES CASSELG. WILHELM

AD D. VII. MARS. MDCCCLXII

AD D. VII. MARS. MDCCCLXII

ACAD. TYPOG.

Q. D. B. V.

DISSERTATIO IVRIDICA

PLENIOREM ADSERTIONEM IVRIS
AMORTIZATIONIS SISTENS.

SECTIO I.

DE BONIS ECCLESIAE ET DE EORVM
IMMVNITATE.

§. I.

Ecclesiarum sub principe, qui ho-Sub hofte
stili animo sacra, quibus aduer-Princepe
fatur, infestat, iisque adhaeren- ecclesia-
tes persequitur, plane diuersam rum sta-
esse conditionem, ac sub isto. tus.
qui eundem religionis cultum
tuetur, primitiuae ecclesiae sta-
tus, etiamque nostrae, si reformandi ius inspicere
velis

velis, fatis superque indicare videtur. Tali enim ratione in numerum collegiorum illicitorum referuntur ecclesiae, sibi sunt relictæ, a semetipsis pendent, effectibusque ciuilibus sunt destitutæ. Hinc, quod potissimum primitiuam ecclesiam concernit, nec comparandorum prædiorum aliorumque bonorum immobilium locus erat, nec ex vltima voluntate, ficuti et alia collegia, speciali non firmata priuilegio, quid capere poterant. a)

§. II.

Bona ecclesiae in primis seculis fuerunt oblationes.

Age! videamus, in quonam confiterint tribus prioribus seculis bona ecclesiae. Iam a temporibus Christi, qui eius castra sequebantur, varia, quum sacerorum priuatorum gratia conuenirent, adferebant munuscula, panem præcipue et vinum, tam ad instruendam eucharistiam, quam in solatium pauperum. Pasti etiam inde fuerunt ministri ecclesiae egeni. Vnde originem trahunt consuetæ tunc temporis agapæ, quæ nihil aliud fuerunt, quam conuiuia ex oblationibus ditiorum fidelium parata, et modo ante eucharistiae celebrationem, modo finita communione ita adornata, vt tam pauperes, quam diuitiis adfluentes vescerentur, illi autem *ἀποφάγοντο* auferrent. b) In Hierosolymitana ecclesia regnabat bonorum quaedam communio, nullus erat egenus, quum

a) L. VIII. C. de hered. instituend. ILL. DOM. I. H. BOEHMER in Iurisprud. eccles. T. I. Lib. I. tit. XXXIII. §. 22.
b) Cor. XI. 17. 21. ILL. DOM. IO. GEORG. PERTSCH in Historia

ecclesiast. Sec. I. Cap. XV. §. 1. seqq. Sec. II. Cap. IX. §. 2. Sec. III. Cap. VII. §. 1. IOH. FABRICIUS in annot. ad Concil. Gangrensi. can. XI. pag. 81.

quum ditiores etiam venderent bona, et vt inde re-
ducta pretia inter pauperes distribuereutur, ea in
hunc finem Apostolis offerrent. Sic et inter egenos
bonorum abundantia aderat. c) Quod vero aliae
ecclesiae hanc praxin in imitationem traxerint, non
legimus.

§. III.

Et Apostoli inter alias coelestes doctrinas et do-
gmata ad aeternam salutem necessaria, haec monita
studiose instillarunt: Ne quis se necessitudini fidelium
subtraheret, sed potius promptus esset ad exercen-
dam charitatem et eleemosynam erogandam. d) Mo-
rem gesserunt fideles, et spontaneum his monitis ex-
hibuerunt obsequium. e) Missa fuere spontanea eius-
modi dona etiam ad alias ecclesias, quo illarum suc-
currerent indigentiae. f) Spontaneae tamen erant
ab initio tales collectae, sicuti et hodie in colligendis
eleemosynis fieri videmus. Officia enim humanita-
tis et amoris omnem coactionem respuunt, nec re-
mediis coactiuis inculcari possunt. Dicuntur hinc
non ineleganter *honoraria*. g) Sed iam olim quodam-
modo imperatae fuerunt tales oblationes, et inter

A 2

Pon-

c) Act. II. 44. IV. 32. 34. seq.

d) Act. II. 44. seq. XX. 35. Eph. IV.

28. I. Tim. VI. 17. seq. Hebr. XIII.

2. I. Petr. IV. 9. Rom. XII. 13.

I. Cor. XVI. 2.

e) Act. IV. 36. 37. V. 2. seq. CLE-

MENS Romanus *Epist. I. ad**Corinth. 40. et 44.* ARNOLD.in der Abbildung der ersten Chri-
sten Lib. III. Cap. VIII. IX. X.
XI.f) *Roem. XV. 23. Act. II. 30. seqq.*
SARPI *de Benefic. art. III.*g) I. Tim. V. 15. IER. A COSTA *de*
l'origine et du Progres des Re-
venues ecclesiastiques.

Pontificios hodiernum iuberi et extorqueri solent, quo tamen nihil absurdius dici ac cogitari poterit. h)

§. IV.

Continuatio.

Alia mens erat primorum, qui post Apostolorum excessum vixerunt, ecclesiarum antistitum. Suadebant tales erogationes in usum pauperum, et spontaneum obsequium praestabant fideles. Audiamus quaedam testimonia. IUSTINVS Martyr. i.) testis omni exceptione maior, perhibet: In publicis Christianorum congressibus, finita communione, pro sua quemque facultate ac arbitrio pecuniam contulisse, hanc deinde antistites, prout necessarium fuerit, inter pauperes, viduas vere tales, parentibus orbatos, morbo laborantes, nullo caeteroquin personarum respectu habito, distribuisse. Conspirat cum IUSTINO etiam TERTULLIANVS k.) dicens: Arcae genus apud Christianos occurrere, modicamque unumquemque stipem mensura die, vel quum vellet, et si modo vellet, et si modo posset, adponere; neminem enim compelli, sed sponte conferre. Ita adposita quasi pietatis deposita esse, nam inde non epulis, nec potaculis, nec ingratis voratrinis dispensari, sed egenis alendis humanisque, et pueris ac puellis re et parentibus destitutis, domesticis senibus, naufragis, condemnatis ad metalla, deportatis in insulam, custodiis mancipatis. Dixit etiam: l.) Quod oblationes facerent pro defunctis, pro natalitiis annua die;

h) ILL. DOM. IOH. GEORG. PERTSCH. in *element. iuris Canon. Part. I. §. 102.* i) IUSTINVS Martyr in *Apol. II.* k) in *Apologet. Cap. XXXIX.* l) In libro de *corona Cap. III.*

die; sed et has spontaneas fuisse e priori loco constat. Varia quoque apud CYPRIANVM occurrunt testimonia, quae cum TERTVLLIANO conspirant, vnde et discimus, quod nonnullis aliis nominibus insignita fuerint haec fidelium munuscula. Voces: *stipes, oblationes, lucra, sportulae, mensruae distributiones*, plerumque synonymice a CYPRIANO adhibentur, qui etiam docet, quod ministri ecclesiae, inde vitae necessaria acceperint. m.) Etiam pro mortuis, qui in communione ecclesiae decesserant, oblationes factas fuisse e CYPRIANO n) discimus. Haec munuscula in variis rebus consistentia, in parata quoque pecunia in arcam seu carbonam coniecta, bona fuerunt ecclesiastica. o)

§. V.

Imperatae vero, vti antea iam innuimus, quod-
 ammodo Seculo III, oblationes saltim ab illis, qui-
 bus bonorum fuit affluentia. Sic CYPRIANVS p.)
 increpat mulierem diuitem, quod in congregatione
 nulla obtulisset munuscula. Postea docuerunt, dele-
 ri oblationibus peccata, adeoque vt totum, quod
 quis haberet, offerret, variis verborum lenociniis
 voluerunt persuadere. Offerrent vel morientes ad
 liberandam de peremnis poenis animam, et quum
 aliud

A 3

m) Vid. *Epistol.* XXXIV. XXXIX.
 et XLV. Edit. Bremens.

n) Vid. CYPRIANI *Epist.* I. XV.
 XVI. et XXXIV.

o) TERTVLLIANVS in *Apologet.* p.)
 Cap. XXXIX. CYPRIANVS *Epist.*
 V. *Constit. Apostol.* Lib. VIII.

Cap. XXVII. Add. GABR. ALBASPINAES
 Episcopus Aurelianensis
 de *vet. eccles. rit.* Lib. I. obf. V.

p) CYPRIANVS de *Oper. et E-*
leemos.

Origenis
sententia
de primi-
tiarum
praesta-
tione.

An deci-
marum
praestatio
fuerit ne-
cessaria?

aliud non possent, saltim substantiam. q) Qui eru-
ditionis palmam omnibus fere doctoribus dubiam
reddidit ORIGENES in ea fuit sententia: Occurrere
inter Christianos idem in specie sacerdotium, quale
in veteri foedere adfuisset. Suavor itaque fuit, vt fi-
deles primitias offerrent, immo ita de tali praestatio-
ne loquitur, ac si iam fuisset vsitata. r) Loquuntur
etiam sic dicti *canones apostolici* de primitiis. s) Deci-
mas necessario praestandas docuit ORIGENES. t)
Quae de decimarum solutione in veteri foedere san-
cita fuerunt, ita in suos vsus conuertit CYPRIANVS,
vt ad sui temporis clerum quodammodo accommo-
daret, innuens: viuere illum de sportulis, tamquam
de decimis. v) Sed aperte etiam confitetur: Fideles
clericis decimas haud praestitisse. w) Nullam tamen
ad illas exsoluendas adesse obligationem cordati Pon-
tificii doctores adnoseunt, e quibus vel PAVLVM
SARPIVM x) et HIERONYMVVM A COSTA y) no-
minasse satis erit.

§. VI.

In variis itaque oblationibus consistebant primi-
tiuae ecclesiae reditus, et tales obuentiones non fi-
xae,

q) CYPRIANVS loc. cit. et SAL-
VIANVS Lib. I. Cap. XXIX. sq.

r) ORIGENES *aduers. Cels.*
Lib. VIII.

s) *Can. Apostol. II. al. III. et IV.*

t) ORIGENES in *Numer. XVIII.*
Homil. XI. et in 108. Homil.
XVII. conf. SAM. BASNA-
GIVS Annal. polit. eccles. Tom.

II. Diff. V. de decimis §. 9.

v) CYPRIANVS *Epist. I.*

w) Idem de *Vnit. eccles.*

x) Vid. incomparabilis huius
Theologi Veneti tract. de be-
neficiis. §. 21.

y) IEROME A COSTA de *L'ori-
gine et du Progres des Reve-
nues ecclesiastiques. p. m. 7.*

xae, sed temporariae et pro numero Christianorum nunc maiores, nunc minores fuerunt. z) Paucis natura est contenta; sic etiam ministri ecclesiae de his redditibus tantum saltem, quantum ad vitam necessarium, acceperunt. aa) Hinc et plurimi fidelium gloriae sibi ducebant, in maxima rerum penuria, tranquille tamen vitam transigere. Optime OCTAVIUS Caecilio apud MINVTIVM FELICEM paupertatem Christianis exprobranti, respondit: *Quod plerique pauperes dicimur non est infamia nostra, sed gloria; et porro: malumus nos bonos esse, quam prodigos.*

§. VII.

Minime interim negari potest, abundasse quasdam ecclesias diuitiis. Larga enim manu offerrebant fideles. Cuius rei declarandae caussa plurima ex antiquitatum monumentis possem proferre exempla. Iuuabit interim quaedam producere. Refertur de Marcione haeretico, quod quinque millia nummorum aureorum in communem massam contulerit. bb) Sed premunt hanc narrationem quaedam dubia. cc) Si LVCIANO fides habenda foret, multi vel ea de caussa ad Christianorum sacra transferunt, vt e thesauris ecclesiarum et e distributionibus illorum ditescerent. dd) Si, quae de Laurentii martyrio consignauit PRVDENTIVS, vera sunt, tantas diuitias possedit eccle-

Ecclesiae habuerunt amplissimos redditus.

z) B. CASP. ZIEGLER *de dote ecclesiae. Cap. III. § VI.*

aa) ORIGENES *in Matth. Tract. XXV. et XXXI.*

bb) EPIPHANIVS *Heret. XLII.*

cc) vid. TILLEMONT *Memoir pour servir a l'Hist. de l'Egl. Tom. II. Part. 2.*

dd) LVCIANVS *in Peregrino.*

ecclesia Romana, ut ipsi persequutores illis inhiaerint. ee) Sunt vero, quibus huius Poetae relatio quodammodo suspecta videtur. ff) Quidquid vero desuper statuere velimus, est tamen tam certum, quam quod certissimum, quod in vrbibus maioribus vel ex oblationibus variis, amplissimi reditus fuerint percepti.

§. VIII.

Adquif-
tos redi-
tus admi-
nistrarunt
episcopi.

Administrait illos Episcopus, et clericis inde stipendia soluit. gg) Omnia bona ex oblationibus quaesita, sub dispositione quidem fuerunt Episcoporum, neutiquam vero in eorum proprietate. Sic nec confanguineis suis illa elargiri potuerunt, nisi quatenus indigentiae illorum esset succurrendum. hh) Ipsi vero Episcopis integrum erat tantum inde decerpere, quantum ad sustentationem necessarium fuit. ii) Reliquis ecclesiae ministris exinde pariter tunc demum succurrebant, si aliunde non haberent, unde se exhibere possent. kk) Regnavit enim doctrina: Bona ecclesiae esse patrimonium pauperum. ll) Proinde in adsumptione clericorum, praeter vitae ac morum integritatem etiam diuitias personarum respuerunt, vt de propriis viuerent, nec ecclesiae acra-
rio

ee) PRUDENTIVS *Perissephan. Hym. II. add. SARPI de beneficis §. III. EUSIVS de bonorum ecclesiasticorum natura.*

ff) ANONYMI *Hist. des Papes Tom. I. p. 71.*

gg) CYPRIANVS *Epist. XLI.*

hh) *Canon. Apostol. XXXI. al. XXXIX.*

ii) *Canon. Apostol. XXXIV. al. XLI.*

kk) ORIGENES *Tract. in Matth. XXV. et XXXI.*

ll) vid. CYPRIANVS *Epist. II. V. VII. XII. XIV. et de Lapf.*

rio oneri essent. mm) Quaedam oblationes in ipsa congregatione factae; aliae ad domus Episcoporum et Presbyterorum transmissae, et inter clericos et pauperes iuxta dispositionem Episcoporum distributae. nn) Dicebantur haec munera *κωνιστια*, seu sportulae. oo) Participantes de his sportulis dicti fuerunt fratres sportulantes. pp) Errat enim CLAVDIVS, qui per tales fratres offerrentes dona, intelligit. qq) Errat SALIG, qui verba de custodientibus munuscula interpretatus est. rr) Praeter harum sportularum dispensationem obtinuit mensura, seu menstrua distributio, et quidem aequalis. ss) Distinctas enim sportularum praestationes fuisse a distributionibus mensuris, satis perspicue ostendit CHRIST. LVPVS. tt)

§. IX.

Durarunt oblationes etiam sub Imperatoribus christianae religioni addictis. vv) Saepe vero Episcopi illas in proprios vsus conuertebant: *Ἐπι προσφορῶν ἐνόματι τῆν δωροληψίαν ἐπιτεχνώμενοι*, *sordidam munerum captationem oblationum nomine callide obuelantes*, ut *Male in administratione bonorum ecclesiae se gesserunt episcopi.*

B

- mm) CYPRIANVS *Epist. XLI.*
 nn) *Can. Apostol. II.* al. III. et IV. vel III. IV. et V. et *Can. XXXIV.* al. XLI.
 oo) BALSAMON in not. ad *Can. Apostol. I.* BEVEREGIVS in not. ad *Can. Apostol. IV.*
 pp) CYPRIANVS *Epist. I.*
 qq) GOTHOPH. CHRISTOPH. CLAVDIVS in *Hist. Fratr. sportulani. pag. 97. seq.*
 rr) SALIG *de Diptych. Cap. III. § 9. Not. c.*
 ss) CYPRIANVS *Epist. XXXIV.* et XXXIX.
 tt) LVPVS in *schol. ad Can. X. Concil. Tholosan. Oper. Tom. V. pag. 44. seq.*
 vv) ILL. PERTSCHII *Historia eccles. Sec. IV. Cap. VII. §. 17.* et 40. *Cap. IX. §. 2. Cap. XI. §. 1. seq.*

it APOLLONIVS de *Montano* haeretico. ww) Suafores ideo quidam exstiterunt fidelibus, vt ipsi eleemosynas pauperibus erogarent, nec Episcopis vterius offerrent. xx) Ethnicus quidem, sed grauis scriptor AMMIANVS MARCELLINVS postquam, quae inter Damasum et Vrsinum super Episcopatu Romano ortae fuerint, concertationes cum caedibus coniunctas enarrauit, pergit: "Neque ego abnuo, ostentationem rerum, confiderans vrbanae huius rei cupidos ob impetrandum, quod adpetunt, omni contentione laterum iurgari debere: quum id adepti, futuri sint ita securi, vt ditentur oblationibus matronarum, procedantque vehiculis insidentes circumspecte vestiti, epulas curantes profusas, adeo vt eorum conuiuia, regales superent mensas. Qui esse poterant beati reuera, si magnitudine vrbis despecta, quam vitiiis opponunt, ad imitationem antistitum quorundam prouincialium viuerent, quos tenuitas edendi potandique parcissime, vilitas etiam indumentorum et supercilia humum spectantia perpetuo numini verisque eius cultoribus, vt puros commendant et verecundos, yy) Egregia sunt, quae ad hunc locum obseruarunt LINDENBROGIVS et VALESIVS, adeoque quaedam hic addere licebit. Graphice delineauit HIERONYMVS mores infanos quorundam Episcoporum. „Quidam, inquit, in hoc omnem studium vitamque posuerunt, vt matronarum nomina,

Testimonium Ammiani Marcellini.

Testimonium Hieronymi.

ww) EVSEBIUS *Histor. eccles. Lib. V. Cap. XVIII.*

xx) CHRYSOSTOMVS *Homil. XXI. in Epist. ad Corinth. add. GRE-*

GORIVS NAZIANZENVVS *Oration. XXXII.*

yy) AMMIANVS MARCELLINVS *Histor. Lib. XXVII. Cap. III.*

„mina, domos, moresque cognoscant, ex quibus v-
 „num, qui huius artis est princeps, breuiter strictim-
 „que describam, quo facilius, magistro cognito, di-
 „scipulos recognoscas. Cum sole festinus exsurgit,
 „salutandi ei ordo disponitur, viarum compendia
 „requiruntur et paene vsque ad cubicula dormienti-
 „um senex importunus ingreditur, si puluillum vide-
 „rit, si mantile elegans, si quid domestici supelle-
 „tilis laudat, miratur, attrectat, et se his indigere
 „conquerens, non tam impetrat, quam extorquet:
 „quia singulae metuunt veredarium vrbis offendere.,,
 zz) Huic vitio quodammodo obuiam iuerunt Impe-
 ratores VALENTINIANVS, VALENS et GRATIA-
 NVS. a) De luxu Romanorum et aliorum Episco-
 porum in maioribus ciuitatibus etiam GREGORIVS
 NAZIANZENSIS conquestus est. b) Laudauit vero
 Episcoporum prouincialium tenuem victum, vilem
 cultum, demissos oculos. c)

§. X.

Sunt, qui putant, quod iam circa incunabula Non ha-
 christianismi ecclesiae bona immobilia possederint. buerunt
 d) Sed quam inepta sint horum argumenta, iam ab ecclesiae
 aliis obseruatum fuit. e) Prohibuerunt leges incer- bona im-
 tis mobilia.

B 2

tis

zz) HIERONYMVS ad *Eustoch.*
Epist. XXII.

a) Vid. L. XX. *Cod. Theod. de Episc.*
Eccles. et Cleric.

b) Vid. *Orat.* XXXII. et *Orat. fune-*
br. de laud. Basil.

c) in suis carminibus. Add. SVLPITIVS

SEVERVS in *Vit. Martin.* Cap.
 XXVI. et *Dial.* II. Cap. I. et IV.

d) Vid. HENR. DODDVELL *Dis-*
Cyprian I. de Voce Cleri.

e) Vid. ILL. PERTSCHII *Histor.*
eccles. Sec. I. Cap. XVII. §. 7.

seq.

tis personis, quorsum omnia collegia et corpora, immo etiam Dii gentilium pertinuerunt, aliquid testamentis relinquere. f) Illicita collegia, ad quae etiam christianorum congregationes relatae fuerunt, (§. L.) nulla potuerunt possidere immobilia. g) Idoneorum itidem testimoniorum fide destituuntur, quae a quibusdam adducuntur, h) quod scilicet seculo tertio ecclesiae passim bonis immobilibus ditatae fuerint. Nec e loco quodam e decreto Gratiani probatio talis peti poterit, i) quod iam obseruauit BLONDELLVS, k) ostendens; istam epistolam circa tempora Othgarii Archipraefulis Moguntini esse conscriptam. l)

§. XI.

Qualia tamen sec. IV. sub

Cessante demum persecutionem aestu, sub quo per tria priora secula anxie laborauit, postea vero

f) VLPIANVS in *Fragm.* Tit. XXII. §. 4. et 6.

g) Vid. Tit. ff. de *Colleg. et Corp.*

h) Vid. Anonymi *Hist. des Papes* Tom. I. pag. 51. SARPVS de *Beneficiis* §. IV. in fin.

i) Vid. C. XVII. q. 4. c. 13.

k) in *Pseudo Isidoro*.

l) Ne quidem templa habuerunt christiani, quousque sub cruce et persecutionum ingo ingemiscerent, quidquid in contrarium dicant Cardinalis BELLARMINVS, CORNELIVS A LAPIDE, IO. MEDE, IOSEPH BINGHAMVS aliique. Omnia enim loca, quae ex patrum scriptis adducuntur ILL. IVST. HENNING BOEHMER in *Diff. ad Tertul-*

lianum et Plinium II. Diff. 2. et ZIEGLER de *Dote Ecclesiae c. II.* rite examinarunt. Qui pleniorum discussionem desiderant, addeant ILL. IO. GEORG PERTSCH. *Hist. ecclesiast. Sec. I. cap. IX. Sec. II. cap. IV. Sec. III. cap. IV. §. 1. seq.* vbi rem omnem iam factis peroratam deprehendent. Rifu proinde excipiendi Hispani, perhibentes, se possidere templa cathedralia iam sub Apostolorum temporibus exaedificata; et in hoc themate deridendo iam occupatus fuit P. SIMON in tr. de *la comparaison des ceremonies des Iuifs, et de la discipline de l'Eglise.* conf. GYNDLING. in *Gundling. P. II. Diff. 2. §. 2.*

ro meliora fata experta est ecclesia, quum nempe Constantino libere
 sacris christianorum fauere inciperet CONSTANTINVS M., bona immobilia secure adquisiuit. Percur-
 ramus tamquam per indicem tam huius Principis, adquisie-
 quam successorum in Imperio tam ecclesias liberali-
 tates. Dedit quippe CONSTANTINVS Carthagi-
 nensi ecclesiae magnam pecuniae summam eum in
 finem, vt inter clericos per Africam, Numidiam et
 vtramque Mauritaniam distribuere-
 tur. m) Iussit praeterea, clericis et nonnis, seu virginibus sancti-
 monialibus, per totum imperium quotannis certam
 pecuniae summam elargiri. Abrogauit quidem id
 ipsum IULIANVS, sed renouauit pro parte pristi-
 num institutum IOVIANVS. n) Porro CONSTANTINVS
 mandata dedit, erogarent Praefides prouinciarum
 ad exstructiones templorum necessaria. o) CONSTANS
 ad Africanas ecclesias extraordinaria misit munera. p)
 Immo iam ante CONSTANTINI tempora, vbi indul-
 gentes Principes fuerunt, passim vel per emtiones,
 vel per donationes, domos, hortos, agros, prata,
 census, ecclesiae adquisuerunt. Mota persecutione
 saepe inter caduca fuere relata talia bona, reddita
 vero pace, securitate et tranquillitate, plerumque
 restituta. q) Sub Principum christianorum imperio

B 3

in-

m) EVSEBIVS <i>Histor. eccles. Lib. X. Cap. VI.</i>	p) OPTATVS <i>de Schism. Donatist. Lib. III. Cap. III.</i>
n) THEODORETVS <i>Hist. eccles. Lib. I. Cap. XI. et Lib. IV. Cap. IV. SOZOMENVS Hist. eccles. Lib. V. Cap. V. et Lib. VI. Cap. III.</i>	q) EVSEBIVS <i>Histor. eccles. Lib. IX. Cap. X. Lib. X. Cap. III. et Vit. Constant. Lib. II. Cap. XXXVII. XXXIX. XL. et XLI. LACTANTIVS de Mort. persecut. Cap. XLVIII. ibique CYPERS in Nor.</i>
o) THEODORETVS <i>cit. l. Lib. I. Cap. XV.</i>	

ingentes accessiones fecerunt ecclesiae. Plurimorum Episcoporum cura eo directa fuit, ut reditus ecclesiasticos auferrent; sed fuerunt, qui agnoscerent, tali ratione ipsum christianismum degenerem fieri. r) Sub CONSTANTINO indultum, ut ex hereditatibus lucra capere possent ecclesiae. s) Voluit CONSTANTINVS, ut illae martyribus et confessoribus, sine legitimis heredibus decedentibus, succederent. t) Reditus templis olim gentilium destinati, passim ecclesiis addicebantur. v) Clerici et monachi saepius eo annitebantur, ut viduarum, orphanorum, diaconissarum aliarumque personarum hereditates caperent. Obuiam quidem quodammodo iuerunt leges his conatibus, simul tamen permiserunt, vltimis voluntatibus ecclesiis bona immobilia relinquere. x) Tanta vero quorundam Episcoporum fuit modestia, ut tunc, quum cernerent, iniuriam sic illatam esse legitimis heredibus, hos ipsos cum inopia conflictare, hereditates repudiarint. y) Ex eiusmodi vero bonis et redditibus clericis vitae necessaria erogata

- r) HIERONYMVS in *Vit. Malchi*. v) L. XIX. et XX. C. *Theod. de Pagan.* SOZOMENVS *Hist. eccles. Lib. V. C. VII.* SOCRATES *Hist. eccles. Lib. V. Cap. XVI.*
- s) L. IV. C. *Theod. de Episcop. Eccles. et Clericis.* L. II. C. *Iustin. de sacros. Eccl.* PAGIVS *crit. Baron. ann. CCCXXI. Nr. IV. et V.*
- t) EUSEBIUS *Vit. Constant. Lib. II. Cap. XXXVI.* L. IV. C. *Theod. de Episc. et Cler.* ibique IAC. GOTHOFREDVS in *Comment.*
- x) Vid. L. XX. XXVII. XXVIII. C. *Theod. de Episc. et Cler.* ibique IAC. GOTHOFREDVS in *Comment.* HIERONYMVS *Epist. II. ad Nepot.* AMBROSIVS *Epistol. XII. al. XXXI.*
- y) FOSSIDIUS *Vit. Aug. C. XXIV.*

gata fuerunt. z) Plurimi abhinc clericatum ambi-
runt. aa) Quidam, vt reciperentur, in compen-
sationem omnes suas facultates ecclesiae tradiderunt.
Quidam quoque Episcopi in cooptandis clericis non
tam ad merita et morum integritatem, quam ad di-
uitias personarum, oculos intenderunt. bb) Prae-
statio etiam primitiarum passim inualuit. cc) Con-
stat praeterea e variis testimoniis, decimas a quibus-
dam personis spontanee solutas fuisse. dd) Nulla ta-
men lex occurrit, quae omnibus decimarum prae-
stationem iniunxerit. ee)

§. XII.

Magis magisque exulta fuit doctrina: operari Clerici o-
tales donationes et collatas in ecclesias liberalitates, mni stu-
remissionem peccatorum: vergere haec beneficia in dio ad-
salutem animae. In finitis testimoniis probari haec quirendis
possent, nisi iam satis cognita essent. Illi saltim diuitiis in-
hiarunt.
haec

z) POSSIDIVS *cit. l. Cap. XXIII.*

aa) L. I. et II. C. Theod. de Episc.
et Cler.

bb) CHRYSOSTOMVS de Sacerd.
Lib. II. Cap. VII.

cc) Concil. Gangrense. *Can. VII. et
VIII. et Episc. Concil. Gangrenf
apud COLETVM Concil. Tom II
Col. 426. Concil. Carthagin. III.
Can. XXIV. Cod. can. Eccles. Afric.
can. XXXVII. al. XL Concil. Afri-
can. Can. IV. GREGOR. NAZI
ANZ. Episc. LXXX. Conflit Apo-
stol. Lib. II. Cap. XXII. XXVII.
XXIX. et XXXV. Lib. VIII. Cap.*

XXX. et XL. HIERONYMVS
Comm in Malach. III.

dd) AVGVSTINVS *Serm. XLVIII.
et in Psalm. CXLVI. HILARI-
VS in Psalm. CXVIII. et in Matth.*

XXIV. HIERONYMVS *L. c. GRE-
GORIVS NAZIANZENVVS Orat.
V. CHRYSOSTOMVS Homil. IV.
ad Ephes. Conflit. Apostol. Lib.
IV. Cap. XXV. XXVII. XXIX et
XXXV. et Lib. VIII. Cap. XXX.*

ee) ILL. IO. GEORG PERTSCH.
*Histor. eccles. Sec. IV. Cap. XI. §.
II seq. Cuius observationes do-
ctissimas nostras fecimus.*

haec ignorant, qui nulla plane super eiusmodi donationibus confecta instrumenta viderunt. Inde evenit, ut qui deuotione, ut aiunt, alios antecedere cuperent, egregias possessiones clero et ecclesiis conferrent, proprios liberos, parentes, ceterosque consanguineos successione legitima spoliarent. Iam sua aetate PRUDENTIVS ita de tali infucata pietate cecinit: ff)

Tum cura summa est fratribus,
 (Ut sermo testatur loquax;)
 Offerre fundis venditis
 Sestertiorum millia,
 Addicta auorum praedia
 Foedis sub auctionibus.
 Successor exheres gemit
 Sanctis egens parentibus;
 Haec occultantur abditis
 Ecclesiarum angulis,
 Et summa pietas creditur
 Nudare dulces liberos.

Tanta enim fuit quorundam clericorum habendi cupiditas, ut munera et dona quasi extorquerent. Audiamus instar omnium compilatorem constitutionum apostolicarum, qui haec proposuit dogmata: Esse sacerdotes Principes et Reges, immo his excellentiores. Soluenda proinde clero esse tributa. Sicuti anima corpore praestantior, ita et superare sacerdotium regiam dignitatem. Deberi proinde clericis primitias, decimas, mune-
 ra

ff) PRUDENTIVS *Peristephan. Hymn. II. Versf. 73. seq.*

ra. gg) Verum enim vero non incongrue dixit „SPANHEMIVS: Quo facta est aetate aduultior ecclesia, quo aut locis diffusior reddita, aut otio segnior, aut dignitatibus fulgentior, aut affusis opibus „abundantior, hoc magis contraxit vitium seculi., Et paucis interiectis: Quanto nempe aut diuitiis „maior, aut multitudine ditior, tanto euasit virtutibus „minor, et egentior deuotione., hh) Auro non struitur ecclesia, sed destruitur; dicit SVLPITIVS SEVERVS, et HIERONYMVS: Postquam ecclesia ad christianos venit, potentia quidem et diuitiis maior, sed virtutibus minor facta est. ii)

§. XIII.

Interim munificentiam erga clerum et ecclesias exercitam etiam alii postea principes imitati sunt. Audiamus vel AVITVM, qui ad GVNDOBALDVM Regem scripsit: „Quidquid habet ecclesiola mea, „immo omnes ecclesiae nostrae, vestrum est de substantia, quam vel seruastis hactenus, vel donastis., Plura alia exempla coaceruauit CHOPPINVS. kk) Romana prae aliis adquaestus ingentes fecit, in primis e spoliis imperii Romani. Fucum enim faciunt, qui huius ecclesiae potentatum e donatione CONSTANTINI arcessunt. ll) Interim tamen tam cer-

Romana
ecclesia
prae aliis
adquaestus
ingentes
fecit.

C

tum

gg) Constat. Apostol. Lib. II. Cap. XIV. | kk) RENAT. CHOPPINVS de Sa-
 hh) FRID. SPANHEMIVS in Orat. | cra Politia Lib. III. Tit. I. n. 4.
 de Christianismo degenerare. | seq.
 ii) Vid. IAC. GOTHOFREDVS in ll) Vid. ILL. PERTSCHII Histor.
 Comment. ad L. IV. C. Theod. | ecclesiast. Sec. IV. Cap. XI. §. IX.
 de Episcop. et Cler. | seq.

tum est, quam quod certissimum, quod a tempore huius Principis immensas diuitias adquisuerit. Ad hoc tamen, quod nunc tenet, fastigium, demum sub GREGORII II. et III. ascendit. Hi enim sub colore, quod causam fidei contra Imperatores iconoclasticos tuerentur, sensim imperio illorum se subtraxerunt. GREGORII III. studia eo directa fuerunt, vt modo Graecorum modo Longobardorum in Italia potestatem frangeret. Arduum hoc opus ZACHARIAS, STEPHANVS II. PAVLVS I. STEPHANVS III. HADRIANVS I. ope Francorum perfecerunt. mm)

§. XIV.

De immunitate a muneribus clericis indulta

Principum vero liberalitas non solum in collatione bonorum, sed et in immunitatum variarum concessione se exerebat. Quas personis clericorum indulserint immunitates, quarumque in variis Cod. Theod. legibus nn) mentio fit, sicco praetereundas censeo pede. Pluribus enim verbis istas enumerare operosa & fastidio plena res ideo foret, quod ad scopum nostrum parum aut nihil commodi possit adferre. Paucis monemus, vel ideo talia indulta fuisse a Principibus, ne clerici ab obsequiis diuinis auocarentur. Egregium proinde est monitum illis datum ab ESPENIO: "Hic, inquit, notent clerici non alia de causa a muneribus publicis sibi immunitatem concessam, nisi vt diuinis officiis sine impedimen-

mm) Vid. DE VERTOT. de l'origine de la grandeur de la cour de Rome. pag. 10. seq. | Vid. L. I. II. VII. X. XI. seq. C. Theodos. de Epif. et Cler.

mento vacare queant; quo monentur iuxta voca-
tionem suam sedulo iis incumbere. ,, oo) Certe cle-
ricos negotia secularia non decere, omnis agnouit
antiquitas. Cui vero volupe est de his personis con-
cessis immunitatibus plenior cognitionem adqui-
rere, adeat I A C. GOTHOFREDVM. pp)

§. XV.

Ad immunitatem proinde ab oneribus, quae ^{De immu-}
bona concernunt, progredior. Sunt autem ista vel ^{nitate ab}
extraordinaria vel *ordinaria*. Ab illis praestandis qui- ^{oneribus.}
dem immunes in regula fuerunt ecclesiae, qq) sed in
casu necessitatis, quae nullam patitur legem, exacti-
onibus se subtrahere nequibant. Id quod per plura
secula obtinuit; licet quandoque in conciliis se ipsos
a cunctis praestationibus immunes dicere voluerint.
Ex quo deinceps eo Hierarchiae res perductae fue-
runt, vt Romani Episcopi leges vniuersales conde-
rent, fanciuerunt, vt ne quidem in necessitatis ca-
su in censum vocarentur bona ecclesiastica, nisi ex il-
lorum indulgentia. rr) Sed huic Pontificis disposi-
tioni non vbique mos geritur.

C 2

§. XVI.

oo) VAN ESPEN *Oper. Tom. I. P.*
II. Tit. XXXIII.

pp) Vid. GOTHOFREDVS *in*
comm. ad cit. LL. C. Theod. de
Episc. et Cler.

qq) Vid. L. I. et II. C. *Iustin. de*
Episcop.

rr) *Cap. 7. X. de immunitate eccles.*
Lectu digna sunt, quae de iure

Canonico habet CONRINGIVS
de Origine Iur. Germ. Cap. XXVI.
in fin. Magnam mutationem at-
tulit ius Canonicum, quippe quod
multum recessit ab antiquis ec-
clesiasticis legibus usque ad se-
culum tertium decimum vsitatis,
ac pontificis dominatum, cleri-
que dignitatem in immensum

§. XVI.

Continuatio.

Onerum autem, quae praedia premunt, ordinariorum plane diuersa olim fuit ratio. Prout enim illa vel immunia, vel tributis obnoxia fuerunt, ita et libera, vel oneribus obnoxia, ad ecclesias transfuerunt. Nam id vix ecclesia efficere potest, teste ZIEGLERO, ss) vt onus rei impositum ideo cesset, quia ecclesia praedium tenet, reliquisque possessoribus nouum adcreseat onus. Potissimum, quod attinet neruos istos Reipublicae, siue vectigalia praediis adnexa, tacito etiam pacto ad fundum acquirentem transeunt. tt) CONSTANTINVS quidem, quo animos Episcoporum sibi conciliaret, plenam libertatem ecclesiis indulgit, vt ex L. I. C. Theod. de Annona et Tributis patet, cuius verba huc pertinentia haec sunt:

Praeter priuatas res nostras et ecclesias catholicas-- nemo ex nostra iussione praecipuis emolumentis familiariter inuuetur substantiae. etc.

Sed temporariae erant hae immunitates. Quae enim ex mera liberalitate et munificentia CONSTANTINI promanarunt, successores minime obligabant.

Fa-

extulit, nouum et longum iudiciorum ordinem, comperendinationum et procrastinationum verberum campum, pro simplice maiorum iuridici processus formula obtrusit, multitudine, varietate, et obscuritate legum et cetero et aliis crucem quasi fixit, superstitiosos hominum animos,

in rempublicam armauit, clericum ac populum perpetuo collesit, denique litibus Germaniam impleuit et emunxit argento. Certe plus longe mali ab illo iure est enatum, quam boni.

ss) ZIEGLER de Dote Ecclesiae Cap. XII. tt) Conf. L. I. ff. de Quaestione RHE-TIVS de censu fundo cohaerente.

Factum hinc, vt sequentibus temporibus bona ecclesiae omnino tributis fuerint obnoxia. Quid? quod census regulariter omnibus Principibus a cunctis debet praestari. Christus et Apostoli ab hoc onere se liberos non putarunt. Et AMBROSIVS fatetur: vv)

Si tributum petit Imperator, non negamus, agri ecclesiae solvunt tributum. Si agros desiderat Imperator, potestatem habet vindicandorum.

et in alio loco. ww)

Si enim censum Dei filius solvit, quis tu tantus es, qui non putes esse soluendum.

Ex quibus ad oculum patet AMBROSIVM docuisse iuxta exemplum Christi et Apostolorum de possessionibus et praediis ab ecclesiis possessis tributa esse soluenda. xx) Descendunt enim tales exemptiones ex iure humano, non ex iure diuino. Ipsum Gratiani decretum sistit textum, qui vindicem agit iurium summae potestati ciuili competentium. yy)

§. XVII.

Imperator CONSTANTIVS, vt bona ecclesiae ordinariis oneribus obnoxia essent, lata lege iussit. Actum erat in Synodo Ariminensi, Ann. CCCLIX. congregata, de priuilegiis ecclesiarum et clericorum;

C 3

ita

vv) Contra Auxentium in orat. de trad. Basil. relatus in C. II. q. I. c. 27. ww) In comment. in Lucam Lib. IV. C. V.

xx) Vid. C. 23. q. 8. c. 21. et 22. Add. FR. FLORENTIS Operum T. II. pag. 46. yy) Vid. c. Quo iure l. D. 8.

ita nimirum vt iuga, id est, is terrae modus, cui colendo per annum iugo boum opus est, ab oneribus plene liber esset. zz) Hanc vero Synodi dispositionem repulit CONSTANTIVS Imperator. a) En verba legis:

In Ariminesi Synodo super ecclesiarum et clericorum priuilegiis tractatu habito, usque eo dispositio progressa est, vt iuga, quae videntur ad ecclesiam pertinere, a publica functione cessarent, inquietudine desistente; quod nostra sanctio dudum videtur repulisse. Et porro: De his sane clericis qui praedia possident, sublimis auctoritas tua non solum eos aliena iuga nequaquam statuet excusare; sed etiam his, quae ipsi possident, eosdem ad pensitanda fiscalia perurgeri. etc.

§. XVIII.

Continuatio.

Qui deinde solium conscendit IULIANVS, sub Apostatae nomine notus, omnia fere ecclesiis concessa priuilegia abrogauit. Fertur, illum hanc prodidisse rationem: quod euangelium pauperes felices beatosque praediceret. Narratur, quod quum pretiosa vasa, diuino vsui dedicata, in fiscum inferre iussisset, visis illis, exclamasset: *En! quibus vasis ministratur filio Mariae.* Sed obseruarunt iam alii scriptores, ethnicos nimium extollere virtutes huius Principis, christianos e contra saepius plus iusto in illum

zz) IAC. GOTHOFREDVS in
Comm. ad L. XV. Cod. Theodos.
de Episc. et Cler. STEPH. BALV-
ZIVS in not. ad Concl. Arimin. apud COLETVM Concl. Tom. II.
Col. 900.
a) L. XV. C. Theodos. de Episc. et
Cleric.

illum insurgere. b) Dubio quidem caret, quod immunitates ab antecessoribus concessas, cassas et irritas dixerit, reditus ecclesiasticos passim diminuerit, violatores templorum, idolis consecratorum, poenis adfecerit. c) Claudere iussit Antiochiaie templum magnum, in quo christiani conuentus sacrorum causa habuerunt, mandauitque, vt thesauri ibi conditi in fiscum redigerentur. Sed ideo hoc fieri voluit, quod in suspicionem incidissent christiani, ac si Apollinis templo ignem admouissent. Qui in tali spolio excessus occurrerunt, non Imperatorem sed comitem Iulianum auctorem agnoscunt, quem ideo grauius taxauit Princeps. d) De reliquo vero liberum religionis exercitium christianis permisit, et a CONSTANTIO bannitos Episcopos ad sedes suas reuocauit, atque ablata illis bona restituit. e)

§. XIX.

Factum vero fuit successorum huius Principis indulgentia, vt passim pristinam immunitatem ab oneribus extraordinariis, ecclesiastica bona recuperarent. Ordinarias vero praestationes et tributa pendere debere clericum et ecclesias, publica non solum,

Continuatio.

ceu

b) Vid. ILL. PERTSCHII *Histor. eccles. Sec. IV. Cap. I. §. 45. et 46.*

c) SOZOMENVS *Histor. eccles. Lib. V. Cap. V.* GREGORIUS NAZIANZENVS *Orat. III. IV. LIANVS Epist. XXIII.*

d) AMMIANVS MARCELLINVS *Histor. Lib. XXII. Cap. XIII. IV.*

LIANVS in *Misopog.* SOZOMENVS *cit. l. Lib. V. Cap. VII. VIII. X. et XX.* THEODORITVS *Histor. eccles. Lib. III. Cap. III. seq.* GREGORIUS NAZIANZEN. *Orat. III.*

e) IULIANVS *Epist. XXVI* AMMIANVS MARCELLINVS *Hist. Lib. XXII. Cap. V.* SOZOMENVS *cit. l. Lib. V. Cap. V.*

ceu iam obseruauit (§. XVI.) fuit doctrina; f) sed et ipsae leges eo redibant: canonem seu censum fundo cohaerentem exsoluendum esse. g) Erat huic censui nomen: *praestationis canonicae*. Hortatus est VALENTINIANVS Augustus Episcopos, ne se vel huic praestationi, vel obsequio, legibus alioquin debito, vlla ratione subtraherent. h) Aperte, vt denuo notem, docuit AMBROSIVS: Possent Principes non solum tributa de bonis ecclesiae exigere, sed et illa penitus suo patrimonio vindicare. i) Regula itaque fuit: canonicas praestationes etiam ab ecclesiis esse exsoluendas. Inde euenit, vt ecclesiae quandoque bona donata, vel legata, possidere noluerint. k) Thesalonicensem, Constantinopolitanam et Alexandrinam ecclesias et ab his exactionibus liberas fuisse, fateor. l) Qualescunque vero fuerint immunitates, ecclesiis, religioni et clericis concessae, orthodoxis duntaxat illis vti licuit. m)

§. XX.

Prodiit vero constitutio ab Imperatoribus VALENTINIANO iuniore, GRATIANO et THEODOSIO, iubens, ne vllus a sordidis et extraordinariis muneribus immunis esset. n) Postea vero HONORIVS, vt nihil extraordinarii muneris ecclesiae, vel for-

- f) AMBROSIVS *Orat. de trad. Basil. et Epistol.* XXVII. k) AVGVSTINVS *de Diuers. Serm.* XLIX. al. CCCLV.
 g) L. XXXIII. C. *Theod. de Annon et Tribut.* l) Vid. L. XXXIII. C. *Theod. de Annon. et Tribut.* L. VI. C. *Theod. de Patroc. vicor.*
 h) THEODORITVS *Hist. eccles. Lib. IV. Cap. VIII.* m) L. X. C. *Theod. de Haeret.*
 i) AMBROSIVS *l. cit. et Serm. I. de Diuers.* n) Vid. L. XV. C. *Theod. iur. cit.* L. XVIII. *cod.*

fordidae functionis agnoscerent, constituit. o) Deinde ipsa priuilegia ecclesiarum, quantum ad onera, de bonis praestanda, in ordinem quendam redegit. p) Plenaria hinc immunitate non gaudebant ecclesiae. „Patet id ex L. XL. cit. vbi: „Placet rationalis con- „silio tenore perpenso districta moderatione praescri- „bere, a quibus specialiter necessitatibus ecclesiae vr- „bium singularum habeantur immunes. Prima „quippe illius vsurpationis contumelia depellenda „est, ne praedia vsibus coelestium secretorum dicata „fordidorum munerum faece vexentur. Nullam iu- „gationem, quae talium priuilegiorum sorte gratu- „latur muniendi itineris constringat iniuria, nihil ex- „traordinarium abhinc superindictumue flagitetur; „nulla pontium instauratione, nulla transactionum sol- „licitudo gignatur, non aurum, ceteraque talia po- „scantur. Postremo, nihil praeter canonicam illa- „tionem, quod aduentitiae necessitatis sarcina repen- „tina depoposcerit; eius functionibus adscribatur. „ Eiusdem fere tenoris constitutiones etiam promul- „garunt THEODOSIVS iunior q) et VALENTINIA- „NVS; r) ita vt et clerici onera patrimonialibus fun- „dis indicta, praestare debuerint. Alia enim ratio fuit personalium, alia realium immunitatum, s)

§. XXI.

Eadem rerum facies fuit regnante IVSTINIA-Continu-
NO, qui constitutionibus suis edixit, ratum ac fir-atio
D mum

o) L. XXII. C. Theod. de extraord. et
fordidis muneribus.	Tribus.
p) L. XL. C. Theod. de Episc. et Clericis.	r) L. XLVI. XLVII. C. Theod. de E-
pisc. et Cleric.
q) L. XXXIII. C. Theod. de Annon. et	s) L. XV. C. Theod. tit. cit.

munum esse, quodcumque ad ecclesias perueniat, hac tamen lege, ut pro illis (adquisitis scilicet bonis) pensiones soluerent. t) Sub sequentibus Imperatoribus in Oriente mox data est immunitas, mox sublata. Superfluum foret, si concatenata quadam serie privilegia ab vno data, ab altero sublata, enumerare vellemus. Quod ecclesiae a tributis non fuerint immunes, luculentissimum praebet exemplum CONSTANTINVS IV. cognomine Ponogatus, qui patrimonium ecclesiae Romanae, quod habuit in Sicilia et Calabria, et IVSTINIANVS II. qui patrimonium ecclesiae Romanae in Gallia et Abrutio a tributis exemit. v)

§. XXII.

De immunitate a Regibus Francorum ecclesiis et clericis indulta.

Munificentia et liberalitas, quam in Regibus Francorum admiramur, summa quidem fuit, nihilominus tamen, quod territoria, vrbes ecclesiis donarint, bonaque ipsarum ab omni obligationis nexu exemerint, non satis liquet. VADIANVS w) hanc in rem ita perorat: "Donarunt quidem Franciae Reges, sed „perparce, nec expressa vlllo diplomate, aut vllis „chartis indicata ante LVDOVICI tempora. „Quam ecclesiis et clericis indulsit CLODOVAEVS immunitatem discimus e *Concilio Aurelianensi* l. Anno DXI. congregato. Ita tunc loquuti sunt Episcopi congregati: x) „De oblationibus vel agris, quos Dominus noster „Rex ecclesiis suo munere conferre dignatus est, vel „adhuc non habentibus, Deo inspirante, contulerit, ipso-

t) Vid *Novell.* XXXVII. et XLIII.v) SARPI *de Beneficiis* § IX.w) VADIANVS *de coll. et monast.*| *Gerin. Lib. II.* apud GOLDAST.| *Tom. III. Rev. Alemannic.*| x) Vid. *Concil. Aurelianen. I. Cap.*

„ipforum agrorum vel clericorum immunitate con-
 „cessa, id esse iustissimum definimus., Eiusdem te-
 „noris sunt, quae sancit LVDOVICVS Augustus
 „in Concilio Ticinensi Anno DCCCLV. “Statuimus, vt
 „ecclesiae Dei per totius regni nostrae fundatae termi-
 „nos sub nostrae immunitatis tuitione securae cum
 „rebus et familiis permaneant, ceu praedecessorum
 „nostrorum piissimorum, videlicet Augustorum, tem-
 „poribus fuisse probantur, earumque rectores pro-
 „prii vtantur priuilegiis., y) Vix vero, si recte iu-
 „dico, a quocunque vectigali praestando immunes ec-
 „clesiae fuerunt. Procul dubio enim LVDOVICVS,
 „vbi praedecessorum priuilegia confirmat, et de im-
 „munitate *cum rebus et familiis* loquitur, respexit ad
 „id, quod antea cautum in Capitularibus CAROLI M.
 „Principis alias in clerum indulgentissimi: “Sancitum
 „est, vt vnique ecclesiae mansus integer absque alio
 „seruitio attribuatur. Et Presbyteri in eis constituti
 „non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non
 „de domibus, neque de atriis, vel hortis, iuxta ecclesi-
 „am positis, neque de praescripto manso aliquod ser-
 „uitium faciant praeter ecclesiasticum. Et si quid am-
 „plius habuerint, inde senioribus suis debitum serui-
 „tium impendant., z) Simile quid liquet ex alio textu,
 „vbi haec occurrunt verba: „Quicumque terram tribu-
 „tariam, vnde tributum ad nostram partem exire so-
 „lebat, vel *ad ecclesiam*, vel alteri tradiderit, is, qui eam
 „susceperit, tributum, quod inde soluebatur, omni
 „modo

D 2

V. apud COLETVM Concil. y) Vid. Idem Concil. Tom. IX.
 Tom. V. Col. 544. Col. 166.
 z) Capitul. Lib. I. cap. LXXXV.

„modo ad partem nostram persoluat, etc., aa) CAROLVS CALVVS pariter constituit: „Ne de vno isto manso, ecclesijs sine seruitio concesso, domini feudales, „qui ibi seniores vocantur, censum a Presbyteris requirant. bb)

§. XXIII.

Manfus
quid?

Quid vero mansus fuerit? paucis dispiciendum erit. Mansus, mansa, mansum, mansis, masus, quae verba apud scriptores leguntur, (nam occurrit vsurpata vox in genere masculino, feminino et neutro, in prima, secunda, tertia et quarta declinatione;) varias habuere significationes. cc) Alii dicunt: Mansum esse villam, aut locum familiae; Alii fundum cum certo agri modo; Alii villulam vnius coloni habitationi propriam; Alii quantitatem terrae, quae sufficeret cum duobus bobus in anno ad arandum; Alii denique mansum a manendo dictum putant, quod integrum sit duodecim iugeribus. Inde conficitur, reuera mansum fuisse certam agri portionem, quae et coleretur, et in qua coloni aedes essent. dd) Vbi in speculo Saxonico vox Huse Landes occurrit, adhibuit latinus interpres vocem, *Mansus*. ee) Origo proinde huius verbi vel a mensura, vel a manendo descendit. Quum enim talis ager certo modo fuerit circumscriptus, necessario sequitur, vt certam ac determinatam habuerit mensuram. ff) Mansum au-

aa) *Capitul. Lib. IV. cap. XXXVII.* | dd) Du FRESNE *loc. cit.*

bb) *Capitul. Tit. XXXVII. Cap. II.*

Add. *Tit. XXXVI. Cap. II.*

cc) Vid. Du FRESNE *Gloss. Latin.*

voce: Mansus.

ee) Vid. *Spec. Saxon. Lib. II. Art. 54.*

ff) CALVINVS. in *Lexico iuridico*: hac voce.

autem fuisse certum agri modum, et plerumque duodecim iugeribus aut bunnariis constituisse, multis chartis probatum dari potest. gg) Certum tamen est, denotare vocem etiam quandoque curiam, coloniam. Sic recte HENRICVS MEIBOMIVS: „Manfus „est praedium, in quo quis manere, ac familiam alere „potest. hh) Sed et recte IACOBVS CUIACIVS: Man- „fus est fundus, vnde quis se et familiam suam tueri „satis commode potest. „ ii) Certe plerumque aedificium in manso positum fuit, sicuti et in iure feudali dicitur: *Curtis est in manso*. kk) Colentes mansos, vocabantur homines de mansa, mansuarii, manentes, mansarii, mansuari.

§. XXIV.

Fuerunt vero mansi varii generis, vel *seculares*, ^{Varia} qui in priuatorum hominum patrimonio; vel *eccle-* ^{manfo-} ^{rum fue-} ^{runt ge-} ^{nera.} *siastici*, ad sustinendos clericos destinati. ll) Illa enim agri portio, quae ipsi ecclesiae in dotem assignata fuit, vel Presbytero, ecclesiae deseruienti, cum aliquot mancipiis, et immunis erat ab omnibus oneribus, mansi ecclesiastici nomen gessit. Diuiditur etiam mansus in *vestitum*, rusticis instrumentis instructum, et, qui istis caret, non *vestitum*. mm) Alii dice-

D 3

gg) Vid. DU FRESNE *cit. l.* et voce: Mansus ecclesiasticus.

hh) Vid. HENR. MEIBOM *in Vindicis Billingianis*.

ii) DU FRESNE *cit. loc.*

kk) Vid. I. Feud. 4.

ll) Errat proinde Glossa ad Cap. I. X. *de decimis* illum mansum ecclesiasticum reputans, vnde frumentum et vinum ad saeram coenam instruendam sumeretur.
mm) ZIEGLER *de Dote Ecclesiae Cap. VIII. §. 41.*

dicebantur *dominicati*, *indominicati*, *dominici*, id est, proprii et peculiare domini mansi, quos ipse dominus colebat, et fructus inde percipiebat, qui neque in feudum, neque alio titulo alteri concessi sunt. nn) Talis mansus in eius dominicatu, siue in dominicatura esse dicebatur. oo) Occurrunt etiam in chartis *mansi regales*, Regibus scilicet proprii: *mansi capitales*, vel *cabales*, a primogenito familiae possessi, quorsum et domum ipsam, ad primogenitum, vel caput familiae pertinentem, referebant: porro *mansi caminatae*, seu *camerae*: *mansi fiscales et hereditarii*, seu *patrimoniales*, iure hereditario a parentibus accepti: *mansi ingenuales* vel *ingenuales*, seu ab ingenuis et liberae conditionis hominibus culti, nullis seruitiis obnoxii: *mansi seruales*, a seruis et colonis exculti, sub censu aut aliis conditionibus, vel quod vilioribus seruitiis obnoxii: *mansi censuales* a censu, quem eorum coloni domino pendebant: *mansi manoperarii*, quod operis essent obnoxii illorum cultores: *mansi taillabiles*, seu tallis obnoxii: *mansi tributales*, quod illis tributum a Principe impositum ad onera bellica et alias necessitates: *mansi carroperarii*, qui carrorum operas debent: *mansi lidiales* qui a litis seu seruis excolebantur, vel militariibus oneribus subiecti: *mansi exercitales*, seu militibus loco mercedis attributi: *mansi equitum*, et *pagenium*, culti a militibus vel rusticis: *mansi barfcalci*, fundi colonorum liberorum, diuersi a mansis seruorum, culti ab hominibus mediae conditionis, inter libe-

nn) CALVINVS in *Lexico iuridico*. voce: Mansus. Du FRESNE | oo) IACOB. SIRMONDVS in not. ad *Capitul.* p. 796. Edit. BALVZIAN.

liberos & seruos: *mansī mutabiles*, ab eiusmodi hominibus possessi, qui nullo certo fundo, seu glebae addicti, quibus oppositi *mansī sediles*; porro, *mansī amafati*, id est, aedibus instructi; *dismasati* vero illis destituti: Erant etiam alii *mansī culti*, alii *inculti*, illi etiam dicti *vestiti*, *laborati*, *cooperti*, hi vero *nudi*, *apri* vel *absi*, pasturae saltim destinati. Notari praeterea debet, vocem *mansus* nude interdum occurrere, vt vel terram *seruitiis obnoxiam*, vel *reditus*, seu *seruitia* mansi denotet. Vfurpata etiam quandoque fuit vox pro *aede curali*, seu habitatione Presbyteri, parochi. *Sellula mansi* erat domus coloni in singulis mansis. pp)

§. XXV.

Diximus iam, mansum fuisse certum agri modum, plerumque e duodecim iugeribus vel bunnariis constantem. HINC MARVS dixit: q), „Si habent mansum habentem duodecim bunnaria., „Alii pro Bunnariis iugerum adpellationem adhibuerunt. qq) Adducit ZIEGLER rr) ex *Augustino* ss) explicationem, vbi tanta terrae quantitas, quae sufficiebat duobus bobus ad arandum per annum, id est, XLVII. *acraturae*. Quid autem sit *acratura*? non satis liquet. Medii aeui scriptoribus mansum dictum *Huba*, *Hoba*, *Huoba*,
rt)

pp) CAR. DU FRESNE in *Gloss. La.* | q) HINC MARVS *Capitul. Syno-*
tin. in alleg. vocib. et voc *Co-* | *dal. Cap. II.*
pertus, *Barfcaleus*, *Amafatus*, | qq) DU FRESNE *cit. l. voc: Mansus.*
Abfus. Et addit. in noua Edit. ad | rr) ZIEGLER *l. c.*
voc. *Mansus Presbyterial.* et *Man-* | ss) Vid. AVGVSTINI not. ad *Cap.*
si censual. | *I. de Censibus.*

Bonnari-
um quid?

Acratura
quid?

Iugerum
quid?

tt) quod vel ex diplomate quodam OTTONIS I. vv) li-
quet: vbi: „Dotem quoque ecclesiae, id est, duas
„hobas possessas, et beneficium Presbyteri in eodem
„loco deseruientis, id est, vnam hobam.,, Exinde
forssitan nostrum etne Huse Landes. Hoc certum est,
bonnarium, vel bunnarium denotasse modum, agri
certis limitibus seu bonnis definitum. ww) Acratura
vel Acra pariter certa fuit terrae portio mensurata,
variae tamen quantitatis, pro diuersis regionum et
prouinciarum moribus. Sic quandoque ita descri-
bitur: *Viginti quatuor soleae pedis faciunt perticam ter-
rae, quatuor virgulae faciunt ACRAM: pertica terrae facit
viginti quatuor passus, seu soleas pedis: quadraginta perti-
cae terrae faciunt virgulam: duae virgulae faciunt arpen-
tum.* Alii modum ita determinarunt: *ACRA capit ver-
geas quatuor, vergea perticas quadraginta, pertica pedes
quadratos viginti quatuor.* Apud Anglos Acra habuit in
longitudine quadraginta perticas, et quatuor in lati-
tudine, pertica vero sedecim pedes. Si ACRAE saltim
viginti perticae in longitudine fuerunt, habuit octo
in latitudine. Alii perhibent: apud Anglos ACRAM
esse quantitatem terrae, sexdecim perticas in longi-
tudine continentem, et totidem in latitudine. Hodie
ACRA in latiori significatione accipitur pro iugero. xx)
Varia vero etiam iugerum fuit magnitudo. Modo
denotauit vnus diei opus aratoris: terram, quam iun-
cti boues vno die arare poterant: vnum, vt quando-
que

tt) Conf. HENR. MEIBOM. *loc. cit.* ww) Vid. DU FRESNE *cit.*
vv) Quod adducit PITHOEVUS in *loc. voc. Bonnarium.*
Glossario. ad Capitul. p. 718. Edit. xx) Vid. DU FRESNE in *Gloss.*
BALVTZ. *Latin. voc. Acra.*

que dicitur, et dimidium Morgum: terram sex virgarum in latum, et triginta in longum, ita vt virga haberet nouem vlnas in longitudine, vel terram constantem in latitudine pedum cxx, in longitudine cxxl. yy) Addo: vocis Acrae etymon vel a latino *ager*, vel a germanico *Acker* descendere. zz)

§. XXVI.

Fuerunt vero mansi ecclesiastici, ecclesiis in dotem dati, vel Presbyteris, illis deseruientibus, adsignati, *vestiti*, seu culti, immo aedificiis ad mansionem, armentis ad arandum necessariis, et mancipiis vtriusque sexus instructi. Ita enim HINC MARVS loquitur. „Quidam res comparant, et in illis structuras, faciunt, et in eisdem feminas recipiunt, quae domus curam gerant., a) Circa numerum autem mancipiorum nihil certi poterit determinari. In Synodo Coloniensi quatuor mancipiorum mentio occurrit: Neque ex dote ecclesiae, id est, ex vno manso, et quatuor mancipiis census exigatur., b) Quatuor mancipiorum etiam HINC MARVS meminit; nec non concilium Metense c) et IOHANNES VIII. d) In Capitulis vero LVDOVICI Pii duorum mancipiorum fit mentio, et auctor vitae huius Imperatoris de seruo et ancilla loquutus est. e) De immunitate horum mansorum variae prostant et Imperatorum, et

E Con-

Manfus
ecclesiis
in dotem
datus esse
stus esse
debut.

yy) DU FRESNE *cit. l.*zz) DU FRESNE *loc. cit.*a) HINC MARVS *Epist. II. Cap.*

XXXIV.

b) *C. non. IV. conf. PITHOEVUM in*
*Glossario ad Capitul.*c) Vid. *Can. IV. apud COLETVM*
Concil. Tom. XI. col. 593.

d) In Epistola mox citanda.

e) Vid. DU FRESNE *cit. l. voc.*
Manfus ecclesiasticus.

Conciliorum constitutiones. f) Haec a seruitiis libertas, dicitur immunitas de manfo. g)

§. XXVII.

De numero manforum ecclesiarum tributorum.

Duos manfos habuerunt ecclesiae apud Saxones pro dote; aliis vnus sufficebat. h) Non inepte arbitratus est ZIEGLERVS: i) eiusmodi dotes tantum ecclesiis minoribus fuisse constitutas, cathedrales vero siue maiores amplioribus fuisse instructas praediis. Putat trecentos manfos talibus ecclesiis in dotem ex lege constituendos fuisse. Constat quidem, quod eiusmodi ecclesiis trecenti nonnunquam mansi fuerint assignati. Varia loca hanc in rem adduxit CALVINVS k) ex ALBERTO CRANZIO. l) Adducam quaedam. Sic haec legimus. „Assignauit trecentos „manfos ecclesiae in perpetuum seruituros. „ Accedat elegans locus, quem etiam adduxit ZIEGLER m) „Et ait Comes: (Adolphus) eat Episcopus in Vagri- „am

- f) Vid. CAROLI M. *Capitul. Lib. V. Cap. XLV.* LVDOVICI. Pii de Ann. DCCCXXIX. Cap. IV. apud COLETVM *Concil. Tom. IX. Col. 696.* CAROLI Calui *Tit. XXXVII. Cap. II. Add. Tit. XXXII. Cap. II.* h) Du FRESNE *Gloss. Latin. voc. Tit. XXXIV. C. IX.* Concil. Wormatiense Ann. DCCCLXVIII. i) ZIEGLER. *l. c.* k) CALVINVS in *Lexic. iurid. Col. 464.* Concil. Colonienſe Ann. DCCCLXXXVII. C. XIV. Concil. Metense Ann. DCCCLXXXVIII. l) Vid. *Eius Wandalia Lib. IV. Cap. XV.* m) ZIEGLER de *Dote Ecclesiae Cap. VIII.*

„am adhibitis viris industriis, aestimari faciat praedia, quod de trecentis mansis defuerit, ego supplebo. Veniens Episcopus deprehendit praedia vix centum implere mansos.„ etc. Quidquid tamen sit, certo scimus, inde regulam generalem strui non posse. Ditor certe in mansis vna ecclesia altera fuit. Sic in priuilegio, ecclesiae Bremensi dato a CAROLO M. apud ALBERTVM CRANTZIVM: Parochiae septuaginta mansi sunt adsignati; n) immo ABBAS VSPERGENSIS: o) “ Cuius curiae mille et centum mansi sunt, vno vallo comprehensi. „ Prout fundatores ecclesiarum vel liberaliores, vel tenaciores exstiterunt, ita et modo plus, modo minus illis obuenit. Accessere vero et postea variae collationes, quibus incrementa non modica dotes ecclesiarum acceperunt. p) Inde et Presbyteriales ecclesiae ultra mansum, illis adsignatum, variis accessionibus ditatae fuerunt. Scimus tamen, quod de nouiter adquisitis praediis tributa soluere debuerint. Confirmat adfer-
 tum AIMOINVS, q) qui CAROLVM Caluum formam tributi exsoluendi ita praescripsisse adfirmat: „E mansis dominicatis solidus vnus, de vnoquoque manso ingenuo denarii quatuor, de manso seruili denarii quatuor.„ Accedit, quod supra de immunitate adducta loca, de vno saltim libero manso loquantur.

De nouiter adquisitis praediis tributa soluere debuerunt ecclesiae.

E 2

§. XXVIII.

n) ALBERT. CRANTZIVS in *Saxonia*.

p) ZIEGLER *cit. l.*

o) ABBAS VSPERGENSIS in *Lo-*

q) AIMOINVS *Lib. V. Cap. V.*

§. XXVIII.

Quod ae-
gre tulerunt
Episcopi cum
clero.

Hoc ipsum vero, quum graue et onerosum reputarent Episcopi cum suo clero, eo studia sua direxerunt, vt ampliores immunitates obtinerent. Scimus OTTONES varios erexisse episcopatus, multa etiam fundasse monasteria. r) Sub HENRICIS tempora fuerunt turbulentissima. Quotidianas fere clerus omnis fecit acquisitiones. Apud FRANCOs iam olim maxima erat Episcoporum auctoritas. Magnas in aula habuerunt partes. Comites plerumque rudes, saltim rerum militarium periti, Episcopi vero rerum callentissimi fuerunt. Eligebantur ad hanc dignitatem saltim nati de militari genere, adeoque et in numerum Principum relatos, et ad comitia eos admissos, scimus. s) Quid mirum igitur, quod etiam in Germania cristas erexerint, eoque res deduxerint, vt non solum principales sibi vindicarent dignitates, sed et proedriam prae principibus secularibus. Audiamus GEORG. WICELIUM, qui apud ZIEGLERVM t) ita loquitur: „Semel statuunt, potestatem ecclesiasticam, qua Episcopi sunt omnino excellere, „et longe inferiorem esse potestatem, qua principes „sunt. Quod quum sit irrefragabile atque immotum, „tamen gaudent audire tantum Principes, et prope „modum pudet Episcopos dici.„ Sic vel sibimet ipsis leges de immunitate dicere potuerunt.

§. XXIX.

- r) Vid. THEOD. DE NIEM *de privileg. et iur. Imp.* | *ecclesiarum Germanicarum Lit.*
 s) Conf. SCHILTER *de Libertate* | *II. Cap. II.*
) ZIEGLER *l. cit. Cap. VIII § 32.*

§. XXIX.

Has ipsas quoque ratione administrationis et distributionis bonorum promulgarunt. Paucis hinc haec fata bonorum ecclesiasticorum euoluenda erunt. Sub auspiciis rei christianae Apostoli curam oblatorum gerebant, et ex illis in pauperum potissimum solatium agapas instruebant. (§. II.) Crescente tamen in dies fidelium numero septem electi fuere viri, vt mensae ministerium gererent, quo Apostoli eo promptius verbi ministerio fungi possent. v) Post Apostolorum excessum Presbyteri praesidentes, quibus postea titulus Episcoporum obuenerit, sibi supremum circa distributionem oblationum arbitrium vindicarunt. Quum vero quidam in distribuendo sibi met ipsis potissimum prospicerent; (§. IX.) prodire ad talem abusum coercendum, variae sanctiones. Voluerunt quippe concilia, vt Episcopi tam Presbyteros, quam Diaconos in consilium adhiberent, pauperibusque et egenis e redditibus ecclesiasticis palmarie succurrerent. w)

Observationes de administratione bonorum ecclesiasticorum.

§. XXX.

Habuerunt dehinc e concilii Gangrensis dispositione, quaedam ecclesiae ad bonorum administrationem peculiare oconomos. Vt omnibus ecclesiis essent, cauit concilium Chalcedonense, sed simul

Continuatio.

E 3 con-

v) Act. VI. i. ad 6.

w) ILL. IO. GEORG. PERTSCH.
in *Histor. eccles. Sec. II. Cap. XI.*

§. 4. Sec. III. Cap. IX. § 5. Sec.
VI. Cap. XI. §. 6. seq. LVD. THO.
MASSINVS de *discipl. ecclesiast.*
Part. III. Lib. II. Cap. I.

constituit, vt ex iussu Episcoporum cuncta peragerent. Adsumti fuerunt e clero cuiusuis ecclesiae. In occidente sub Episcoporum suprema inspectione cura bonorum Diacono vel Archidiacono mandata fuit. x) Quale fuerit oeconomorum officium, nos docet ISIDORVS: y) "Ad oeconomum pertinet reparatio basilicarum atque constructio, actiones ecclesiae in iudiciis vel in proferendo vel in respondendo: tributi quoque acceptio, et rationes eorum, quae inferuntur: cura agrorum, et culturae vinearum, causae possessionum et seruitialium, stipendia clericorum et viduarum, et deuotarum pauperum: dispensatio vestimenti, et victus domesticorum clericorum. Quae omnia cum iussu et arbitrio sui Episcopi ab eo implentur." Penes Episcopos igitur cura suprema fuit, quorsum etiam concilia collineant. Ita in concilio Cabillonensi: z) "Statuimus, vt Episcopis cura et potestas sit tam de ordinatione clericorum, quam de facultatibus collatis oratoriis." etc. Adstricti erant hi oeconomi, vt mensibus singulis apud arcarios, hi autem apud Episcopum quotannis redderent rationes. aa) Quomodo interim quidam Episcopi in bonis administrandis et distribuendis fuerint versati, pluribus hic supersedeo enumerare. SARPIVS vocat istos vsurpatores, fures bono-

x) THOMASSINVS *l. cit. Cap. II. seq.*

y) ISIDORVS in *Epist. ad Leudefredum.*

z) *Can. XIV. Adde Can. apostol.*

XXXVII. quo simul abusus Episcoporum, suos cognatos distantium, notatur.

aa) IOH. FABRICIUS in *Annot. ad Concil. Gangrenf. can. VIII.*

norum communium, raptores, latrones, quum tantum sint nudi rerum alienarum dispensatores et administratores. bb)

§. XXXI.

A quo tempore diuisio reddituum, ecclesiae in quatuor partes fuerit instituta, ita vt vna Episcopo, altera clericis, tertia pauperibus, quarta aedificandis et reparandis aedificiis inseruiret, satis clare definiri nequit. Hoc scimus, iam quinto seculo in latina ecclesia vsitatam fuisse, quum Graeci Episcopi hanc propugnauerunt sententiam: integrum esse debere Episcopo, vt, qua polleat sapientia et religione, omnia dispenfet, nec nisi Deo rationes faciat. cc) Quamdiu tamen diuisio ista durauerit, itidem satis exploratum non est. Euanuit paulisper in ecclesiis cathedralibus, ex quo Episcopi parochis fundorum vsum fructum sub titulis beneficiorum concederent, canonicis in communi viuentibus, multa latifundia donarent, et in ecclesiarum refectiones pariter certa praedia consecrarent. dd) Inualuerunt deinceps praebendae in ecclesiis cathedralibus et collegiatis, immo et monachis aut canonicis regularibus concessae fuerunt. ee) Inde euenit, vt pauperibus parum aut nihil relinqueretur.

De diuisione bonorum ecclesiae in quatuor partes.

Quando euanuit ista.

§. XXXII.

- bb) SARPI *de beneficiis* §. LII. | cc) Vid. THOMASSINVS *cit. l. Conf. THOMASSINVS de Discipl. eccl. Parr. III. Lib II. cap. 6. seq.* | cap. 13. seq.
- dd) THOMASSINVS *cit. l. cap. 19 20 21. 22 seq.*
- ee) THOMASSINVS *cit. l. cap. 25. seq.*

§. XXXII.

Translata
sunt in ec-
clesiam
bona im-
mobilia
pro salute
aeterna
obtinenda.

Formulae
donatio-
num hanc
in rem.

Antistites ecclesiarum varios census a clericis et laicis suarum dioecesium exegerunt. Huc pertinent procuratio pro visitatione soluenda, cathedralicum vel synodaticum, quarta legatorum piorum, subsidia charitatiua, emendae, deportus, spolia, annatae. ff) Lautiores vero redditus et Episcopi et clerici reliqui et monachi acceperunt e munificentia regum, principum, comitum, nobilium, aliorumque priuatorum. Quam profusae fuerint in ecclesias bonorum largitiones, tot mille loquuntur documenta praecipue, quum sententia ista: vergere tales oblationes in salutem animae, ipsi sanctis, immo Christo, Deo, sic donari, radices egerit profundiores. Tradebantur ideo bona his formulis: pro remedio animae meae, pro mercede animae meae, vel genitoris vel genitricis meae. Formulae tales plures leguntur in capitularibus regum Francorum et in formulis Marculphi. Ita in Capitul. CAROLI Magni: "Offero Deo atque dedico omnes res, quae in chartula tenentur insertae pro remissione peccatorum meorum ac parentum et filiorum etc." Et in formulis Marculphi. gg) -- "Ergo ego in Dei nomine, ille in amorem domini nostri Iesu Christi et remissionem peccatorum meorum, ut veniam delictis meis consequi merear in futurum, dono, donatumque in perpetuum esse volo. etc." Taceo alias formulas in variis documentorum collectionibus obuias.

ff) THOMASSINVS *cit. loc.* | gg) Vid. *Formul. MARCVLPHI*
Cap. 32. seq. 37. seq. 51. seq. | *Lib. II.*
56. seq. 58. seq.

uias. Adiciam quaedam verba ex interdicto PAV-
 LI V. Pontificis contra Rempubicam Venetam, v-
 bi: „In ecclesiastica bona, quae ecclesiis, ecclesiasti-
 „cisque personis, et aliis locis piis a testatoribus et
 „ceteris Christi fidelibus pro remedio peccatorum et
 „exoneratione conscientiae plerumque relinquun-
 „tur., Ne itaque fisci redditibus suis in totum defrau-
 „darentur, congruum fuit, tam clericorum auaritiae,
 et huiusmodi elargitionibus et acquisitionibus mo-
 dum ponere.

Restricta
 fuit haec
 adquiren-
 di licentia.

§. XXXIII.

Idiam seculo ordine quarto factum fuisse, dubio
 caret. Fuerunt quidem nonnulli Episcopi et clerici
 in ea sententia: praestare, vt laici omnes possessiones,
 fundos, agros ecclesiarum in se reciperent, vicissim-
 que pauperum sustentandorum alendique cleri cu-
 ram induerent; sed aliis opulentia bonorum fuit iu-
 cundissima. hh) Hinc omne studium in adquaestu
 posuerunt. Hunc pruritus quodammodo lata lege
 compefcuerunt VALENTINIANVS, VALENS, Valenti-
 GRATIANVS, Augusti; En! verba legis. ii) „Cen-
 „niani Va-
 „semus etiam, vt memorati (Continentes) nihil de e-
 „lensis
 „ius mulieris, cui se priuatim sub praetextu religio-
 „Gratiani
 „nis adiunxerint, liberalitate quadam vel extremo
 „constitu-
 „iudicio possint adipisci: et omne in tantum inefficax
 „fit, quod alicui horum ab his fuerit derelictum, vt
 „nec per subiectam personam valeant aliquid, vel
 „donatione vel testamento percipere., etc. Hanc
 F con-

hh) THOMASSINVS de vet. et ii) L. XX. Cod. Theodof. de Epif.
 nov. eccles. discipl. Part. III. et Clericis.
 Lib. III. Cap. 1.

constitutionem rei ecclesiasticae maxime salutarem
 vel ideo laudauit HIERONYMVS, quod sic fordidae
 quorundam clericorum auaritia obex positus fuerit,
 licet ipsa sanctio illius calculum non meruerit. "Pudet,
 inquit, dicere, sacerdotes idolorum, mimi, et aurigae,
 et scorta hereditates capiunt, solis clericis, et mona-
 chis hac lege prohibetur, et non prohibetur a perse-
 cutoribus, sed a principibus christianis, nec de lege
 conqueror, sed doleo, cur meruerimus hanc legem.
 Caeterum bonum est; sed quo mihi vulnus, vt indi-
 geam caeterio? Prouida seueraque legis cautio, et ta-
 men nec sit refraenatur auaritia,, etc. kk) AMBRO-
 SIVS II) in eadem fuit sententia, ita enim loquitur:
 "Contra nobis etiam priuatae successionis emolu-
 menta recentibus legibus denegantur, et nemo con-
 queritur. Non enim putamus iniuriam, quia di-
 spendium non dolemus. Scribuntur testamenta mi-
 nistris templorum, nullus excipitur prophanus, nul-
 lus vltimae voluntatis, nullus prodigus verecun-
 diae: soli ex omnibus clerico commune ius claudi-
 tur, nulla legata vel etiam grauium viduarum, nul-
 la donatio, et vbi in moribus culpa non deprehen-
 ditur, tamen officio multa praescribitur. Quod
 ego non vt querar, sed vt sciant, quid non
 querar, comprehendi., Legitimis heredibus re-
 linquenda esse bona dicebat. Et reuera hereditates
 oblatas repudiavit, dum quae ad victum et a-
 mictum necessaria, ex collectis et oblationibus com-
 parare vellet.

§. XXXIV.

kk) HIERONYMVS *Epistol. II. ad II)* In libell. aduers. Symmach.
Nepotian.

§. XXXIV.

Nihilominus tamen plurimi clericorum legem sic admodum duram sibi imponi credentes, adhibita astutia, istam euertere, et perfringere studebant, potissimum, quum differentiam quandam inter fidei-commissa et legata statuerent. mm) Alia itaque prodiit constitutio libertatem capiendi e testamentis certarum personarum restringens. Ita enim VALENTINIANVS, THEODOSIVS et ARCADIVS constituerunt. "Ne ecclesiae, Episcopi et in genere omnes, clericis ex vltima voluntate Diaconissarum quid caperent., nn) Sed mox alia lege hanc constitutionem sustulerunt. oo) Ad persuasionem clericorum hanc sanctionem prodiisse persuasissimum habeo.

Continuatio.

§. XXXV.

Deo elargiri, quidquid ecclesiis obueniret, semper in ore habuerunt clerici. Ea de causa in Anglia liberalitas et munificentia Regum in ecclesias clericosque olim satis larga fuit. Sic seculo nono AETHELVLFVS decimam regni portionem, liberam omni tributorum onere Deo dedit, quam donationis tabulam ex MATHAEO Westmonasteriensi adducit CHOPPINVS. pp) Verba huc pertinentia haec sunt: „Ego Aethelulfus Rex occidentalium Saxonum cum concilio Episcoporum ac principum meorum con-

De non transfe- rendis bonis immobili- bus in ecclesi- am in aliis quoque regnis late- sunt leges, vt in Anglia.

F 2

„fili-

mm) B. THOMASIVS in *Diff. de natura precum iuridicarum.* oo) Vid. L. XXVIII. *Cod. Theod. de Episc. et Clericis*
 nn) Vid. l. XXVII. *Cod. Theod.* pp) CHOPPINVS de *S. P. Lib. III. Tit. II. nr. 6.*
 de *Episcop. et Clericis.*

„filium salubre atque remedium affirmavi, vt ali-
 „quam portionem terrae meae Deo et B. Mariae, et
 „omnibus sanctis iure perpetuo possidendam conce-
 „dam, decimam scilicet partem terrae meae, vt sit
 „tuta muneribus et libera ab omnibus seruitiis secu-
 „laribus; nec non regalibus tributis, maioribus et
 „minoribus, seu taxationibus.„ Sed quam exitiosae
 fuerint regnis et rebus publicis eiusmodi profusiones,
 res ipsa clamat. Taceo, quod bonorum adfluentia
 ad luxuriam clericos inuitauerit. Audiamus ipsum
 RICHARDVM I. Regem Anglorum. “Eleemosynas,
 „inquit, populi distrahuut, et expendunt in prauos
 vsus.„ qq) Inde acquirendi licentia varie fuit re-
 stricta. GVILIELMVS I. legem tulit: rr) “Ne mona-
 „chorum collegiis latifundia erogarentur, et bona
 „immobilia per emtionem traderentur.„ Et EDV-
 ARDVS I. fanxit: “Sacerdos possessiones ne emito.„
 Ita vt in detrimentum regni et obsequii militaris,
 feuda et aliae possessiones ad manum mortuam de-
 uenire non debuerint. ss) Hanc sanctionem HEN-
 RICVM V. confirmasse, et, vt sancte custodiretur,
 voluisse, adfirmat POLYDORVS VIRGILIUS. tt)

§. XXXVI.

In Repti-
 blica Ve-
 neta.

Iisdem vestigiis insiterunt Veneti, quorum con-
 trouerfia cum Papa PAVLO V. hac de re orta, no-
 tissima est. Tulerunt quippe legem, qua non modo
 eccle-

qq) Conf. IER. A COSTA. *De l'origine et du progres des Reue-
 nues ecclesiastiques.*

rr) In Magna charta. Cap. 36.

ss) ANT. DADIN. ALTESERRA *de
 Ducib. et Comit. Lib. I. C. XVIII.*

tt) POLYDOR. VIRGILIUS *Hi-
 stor. Anglic. Lib. XIII.*

ecclesiasticis collegiisque, praediorum ac iurium illis annexorum acquisitiones in posterum denegarunt, sed etiam ecclesiae legata distrahi, aut nisi distrahan- tur, fisco inferri iusserunt, et fideicommissa sacerdoti nomine relinqui, aut sacerdoti oratione scripto- ue fieri prohibuerunt. vv) Hanc legem Anno c160cv. renouarunt Veneti, cum additamento, vt clerici facinorosi Ducis et Reipublicae animaduersione eximendi haud essent. ww) Aegre tulerunt id Pontifices, et praecipue PAVLVS V., qui propterea Venetis interdixit sacris. Probarunt autem isti, et qui contra Pontificem cum multis aliis hac de re disputauit PAVLVS SARPI, xx) clericos tantum cen- tesimam partem subditorum esse, et nihilofecius plus, quam tertiam bonorum partem possidere, in nonnullis vltra quartam, in Bergamasco vltra dimi- dium., Eandem in rem QVIRINVS Senator Venetus ita loquitur: "Omni diuitiarum genere abundant, Episcopatus, perdiuites sunt Abbatiae, ditissima monasteria, quorum pleraque reditus suos annuos quin- quaginta millibus aureorum non deuenderent, et quantum ad diuitias, quas ecclesiastici sub dominio Venetorum possident, incredibiles fere sunt, et vt ex libris publicis recognouimus vltra triginta mil- liones auri se extendunt, ex qua summa pro rediti- bus annuis plus quam centum et quinquaginta my- ria-

F 3

ria-

vv) *RODINVS de Republica. Lib. V. p. m. 829.*
 ww) *BVSIVS de natura bonorum ecclesiasticorum. §. XXX.*
 xx) *Vid. huius incomparabilis*

Theologi tract. inscript. Le Fra Paolo considerat. supra le censure di Pappe contra la Republ. di Venetia. Scriptum dignum, quod legatur.

„riades proueniunt. In subsidium belli Turcici IV. „milliones auri pro virium tenuitate obtulerunt.„yy) Ex quo exemplo paupertas, qua laborant monachi, luculenter patescit. Tale quid etiam obtinet in Sicilia, vbi ecclesiae fundos acquirere non possunt, nisi régia accedat indulgentia. In genere immobilium acquisitiones in Italia interdictae sunt. zz)

§. XXXVII.

In Gallia. Apud Gallos sine consensu principis ecclesiis bona immobilia transcribi nequeunt. Iam CHILPERICVS defunctorum, qui ecclesias haeredes instituerant, testamenta euertit, quod tamen GVNTRAMVS iterum permittit. CAROLVS Caluus in Capitularibus constituit: „Vt illi Franci, qui censum de suo capite vel de suis rebus ad partem regiam debent, sine nostra licentia ad casam Dei vel ad alterius cuiusquam seruitium se non tradant, vt respublica, quod de illis habere debet, non perdat, etc. Quod etiam apud Gallos semper fuit obseruatum. ALTESERRA et CHOPPINVS hac de re nos certiores reddere possunt. Sic GVN DVLFVS quidam se et sua bona B. Martino obtulit, impetrato prius regio praecepto. Hinc GREGORIVS Turonensis, „Tandem, ait, inspectis propriae conscientiae noxis conuerti decreuit, se vt humilitatis capillis ipsi sancto deseruiret antistiti, sed prius a Rege praeceptum elicuit, vt res suas omnes Basilicae traderet viuens.„a) Plura exempl-

yy) BVSIVS de natura bonorum ecclesiasticorum loc. cit. Relat. Nation Reipubl. Venet. Paulo V.

opposita.

zz) CHOPPINVS de S. P. Adde BVSIVM loc. cit.

empla coaceruarunt citati scriptores. In statuto Auenionensi expresse cautum, ne beneficiarii fundi vel emphyteutici ecclesiis aliisque corporibus quouis modo transcriberentur. b) In regno Lusitaniae ne-^{In Lusitania.} que ecclesiae neque monasteria ne quidem emere possunt bona immobilia sine licentia Principis. c) In Hispania similes leges receptas esse testatur BELLV-^{In Hispania.} GA: d) ne quis denuo fundus nisi auctoritate Principis transferatur. Nec gaudent ibi Episcopi superioritate ac iurisdictione temporali, nec habent iura fiscalia.

§. XXXVIII.

In Belgio primum edictum fuit GVIDONIS CO-^{In Belgio} mitis Flandriae de Anno cl̄cc̄clxxxiii, cui prohibitioni accessit constitutio PHILIPPI PVLCHRI. Adfunt quoque tabulae Brabantinae IOHANNIS Ducis de anno cl̄ccc̄xii. seuerè ecclesiasticis prohibentes acquisitionem bonorum immobilium. In Geldria talem legem quoque obseruari voluit ARNOLDVS Dux, lata lege Ann. MCCCCXLI. Noua deinde de non transferendis bonis in manus mortuas constitutio promulgata est a CAROLO V, in qua cautum, ne bona siue allodialia, siue feudalia, siue emphyteuticaria, vel censualia possent vendi, aut cedi quacunque ex causa in manus mortuas, nisi praecesserit principis consensus. In regno Moscouitico,^{In regno Moscouitico.} quod CHOPPINVS arcto vertici subiectum dicit, existit

- a) GREGORIVS Turonensis de *Mirac S. Martini Libr. III.* | c) LVDOV. MOLINA de *iustitia et iure P. I. Diff. 40.*
 b) CHOPPINVS l. c. | d) BELLVGA Ictus Hispanus in *Specul. princ. rubr. XLV.*

git Princeps tributum nummariumque subsidium ab Episcopis. e)

§. XXXIX.

In Germa-
nia.

Quid dicam de Germanis? supra iam de liberalitate principum in ecclesias dixi; vergere tamen tales profusas donationes in reipublicae detrimentum, putarunt plurimi. HENRICVS Leo Dux Saxoniae, teste CRANTZIO, f) in ea erat sententia: „Quod clerici sacris obseruandis, non administrandis rebus temporalibus animum intentum habere deberent., „Aft nimis fero tale quid introductum, et satis pie HENRICVS IV. dixit: „Ecce isti (praesules scilicet) „sunt, qui regni mei diuitias habent, et me meosque „omnes in paupertate reliquerunt, quod si illi de „medio fuissent ablati, ego, cunctique mei familia- „res cito possent fieri diuites., „Iam CAROLVM M. talem legem tulisse scimus, aft eam diu obseruatam, vero haud simile videtur. Ita enim legitur in capitularibus: g) „Et hoc Christo propitio placuit, vt vn- „decunq; census aliquid ad fiscum peruenerit, siue „in frido, siue in qualicunq; banno et in omni re- „dibutione ad Regem pertinens decima pars ecclesiis „et sacerdotibus reddatur., „Et porro: h) „Similiter secundum Dei mandatum praecipimus, vt omnes decimam partem substantiae et laboris sui ecclesiis et sacerdotibus donent, tam nobiles, quam ingenui „similiter et liti, iuxta quod Deus vnicuique dederit „chri-

e) RENATUS CHOPPINVS de Saxo-
cra Politia. loc. cit.

f) CRANTZIVS in Metropoli
Lib. VII. Cap. I.

g) Vid. Capitul. de partibus Saxo-
niae Art. XVI Edit. Baluz. p. 253.
h) Ibid. Art. VII. Adde Art. XIV.
XV.

„christiano, partem Deo reddant. De OTTONE IV. Augusto ALTESERRA. i) ex GVILIELMO Brittone refert, istum huiusmodi legem a se latam praedicasse:

*Illo quippe die, quo me diademate primum,
Reddidit insignem patrum pater imperiali,
Hanc promulgavi legem in scriptisque redactam
Iussi per totum seruari firmiter orbem
Ecclesiae decimas, oblataque munera tantum
Possideant, villas nobis et praedia lingant,
Vivat ut hinc populus, habeatque stipendia miles*

In Saxoniae inferioris prouinciis statuta quaedam Sec. xiv. hac de re exstitisse, ex constitutionibus imperialibus liquet, k) licet eadem peculiari abrogauerit sanctione l) CAROLVS IV. Exstat tale statutum in Ducatu Magdeburgensi. Respexit ad istud Serenissimus Elector Brandenburg. rescribendo ad Regimen Magdeburg. Anno MDCLXXXVI. Verba Rescripti huc pertinentia haec sunt: Wir haben in Gnaden resoluiret / daß wir von der einmahl gegebenen Regal / daß keine feuda mehr denen Collegiis und Vniuersitäten in manum mortuam verliessen werden sollen / nicht abschreiten können. Et in statutis Hamburgensibus cautum, vt ad manum mortuam tertia pars bonorum relictorum tantum transeat: So weit sich dieselben über den dritten Theil der wohlgewonnenen Güter nicht erstreckt. In Ducatu etiam Iuliacensi lex viget, ne subditi bona immobilia vendant. In statutis Colonienfisibus simile quid expressum. m) In Republica Francofurtana clerici bona immobilia ad-

G qui-

i) ALTESERRA de Ducibus et Comitibus. Cap. XVIII. Libr. I. | perial. Tom. II.
1) ZUGLER de Dote Eccles. C VIII § 57.
k) Confer GOLDAST. Constit. Im. | m) BESOLDVS Consil. 278 n. 34.

quirere non possunt, sed vt adquisita iterum in ciues, reddito pretio, transferant, obligati sunt. Quod priuilegium debent Francofurt. SIGISMUNDO. Confirmauit etiam istud MAXIMILIANVS. n) Quali priuilegio ciuitas Eslingensis quoque gaudet. In reliquis regnis, quorum statuta inspiciere mihi non licuit, quid circa acquisitionem obtineat, non possum determinare. Certum est, quod acquirendi licentia variis modis restringatur. Vbi hinc nulla lex prohibens, nullum pactum, nulla denique consuetudo occurrit, ibi secure clerici et ecclesiae bona immobilia, posthabito Principum, aut Procerum consensu possunt acquirere. Clero Polono Princeps Boleslaus exemptionem dedit ab oneribus et muneribus. Quid autem de acquirendorum bonorum immobilium licentia dicendum? haud scio. In Hungaria clerici eadem habent priuilegia, quibus gaudet nobilitas. Abyssini sacerdotes non habent, quod querantur, quum amplissimis praediis quasi cumulentur. o) Rex enim est ipse summus sacerdos.

n) Priuilegium adducit Ill. DIET. HERM. KEMMERICH in *Diff. de facultate alienandi et acquirendi bona immobilia iure Francofurtans restricta*. Verba huius priuilegii huc pertinentia haec sunt: Wir Sigmund von Gottes Gnaden Römischer Künig. Das keine Fürste geistliche oder werentliche anders, was Wejens der sey, dseine Husinge, hoff, oder andere Gütere oder Erbe in Unse-

rer und des Richs Statt zu Frankfort, noch zu Saßenhusen, und irer zuachdrunge und Gerichte kaufen solle noch widge, noch anders an sich erzeigen, ianemen oder empfangen, Er sey dann ein Werntsch Her ingesehner Bürger oder Wejese daselbs der uns dem Riiche und derselben Stat zu Frankfort, verbunden getren und gehorsam sey. etc. Geben zu Niche Anno 1316.

o) CHOPPINVS de *Sacra Politia* L. III.

T A N T V M.

••) ○ (••

HELM STEDT, Diss., 1745-47

ULB Halle
004 599 888

3

f

TA → DL

Nov. 14 19 Stück verknüpft

7
Q. D. B. V.
DISSERTATIO IVRIDICA
PLENIOREM ADsertIONEM IVRIS
AMORTIZATIONIS
SISTENS.

C. 13. num. 12.
1746, 5^a
13

P. 993.

QVAM
AVCTORITATE ILLVSTR. ORDINIS ICTORVM
IN ALMA IVLIA CAROLINA
PVBLICE VENTILANDAM PROPONIT
PRAESES
FRID. AVGVST. CHRIST. VVAHL, D.
RESPONDENTE
IOANNE CAROLO MÜHLRATH,
VITEMB. SAXON.
IVRIS VTRIVSQVE CANDIDAT.

AD D. VII. MAII MDCCLXVI.

HELMSTADII
TYPIS PAVLI DIETERICI SCHNORRII
ACAD. TYPOGR.

(61)

